

Tuovicast #14 - Parempi keskustelu, parempi turvallisuus?

Jakson kuvaus

Julkisen keskustelun moniäänisyys on muun muassa sosiaalisen median myötä lisääntynyt. Samalla ovat kuitenkin lisääntyneet myös kärjekkäät puheenvuorot, voimakkaat yksinkertaistukset ja väärän tai jopa valheellisen tiedon levittäminen. Tuovicastin uusimmassa jaksossa yhteiskunnallisesta polarisaatiosta ja sen turvallisuuskytköksistä ovat keskustelemassa Ylen toimitusjohtaja Merja Ylä-Anttila ja Erätauko-säätiön toimitusjohtaja Laura Arikka. Erätauko-säätiön ja Ylen luotsaama Hyvin sanottu -hanke kutsuu erilaisia ihmisiä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja pyrkii siten parantamaan julkista keskustelua ja tukemaan demokratiaa ja luottamusta sekä yhteiskunnan instituutioihin että ihmisten välillä. Miten sillä ja muilla toimilla voidaan ehkäistä polarisaatiota? Mitä eri toimijat voivat tehdä?"

Tuovicastin tiimistä äänessä ovat Eeva Koivunen ja Ari Ewwaraye

Jakson litterointi

"Tervetuloa kuuntelemaan Tuovicastia! Seurananne täällä olemme tänään minä, Eeva Koivunen ja Ari Ewwaraye," Eeva aloittaa.

"Olemme pitäneet pienen kesätauon mutta nyt jatketaan edelleen sisäisen turvallisuuden teemojen parissa. Viime jaksossa keskustelimme polarisaatiosta ja siitä, mitä se on tai ei ole, miten se eroaa konfliktista tai ihan arkisesta riitelystä, millä tavalla polarisaatio näkyy arjessa ja miten sitä ehkä voidaan pyrkiä lievennyttämään. Tänään jatkamme samasta aiheesta kahden yhteiskunnallisen vaikuttajan kanssa, mitä voimme ja mitä meidän ylipäätään tulisi tehdä polarisaatiolle - jos mitään?" Eeva toteaa.

"Polarisaatiosta puhutaan tällä hetkellä paljon ja myös siitä, onko sitä ylipäätään olemassa ja mikä merkitys sillä on. Tervetuloa Tuovicastiin Merja Ylä-Anttila. Toimit Ylen toimitusjohtajana. Miten yhteiskunnallinen polarisaatio näyttäytyy medialle ja tässä tapauksessa erityisesti YLE:lle?" Eeva kysyy.

"Tämä on ollut kehitys, joka on pikkuhiljaa hiipinyt ja tuonut hyvässä mielessä paljon moniäänisyyttä mediaan. Voisi sanoa, että julkiseen puheenvuoroon on tullut erilaisia ääniä ja äänenpainoja, mediat ovat myös itse avautuneet ja käyneet vuoropuhelua yleisön kanssa. Toisaalta näemme hyvin kärjekkäitä puheenvuoroja ja esiintymisiä, vääriä faktoja ja niiden kautta vaikuttamista, ja samoin fake news ja fake media -sivustoja. Otetaan yhtenä esimerkkinä tässä ajan hetkessä erittäin merkityksellinen asia eli rokotevastaisuus ja tieteellisen tiedon nonsaleeraamisen yritykset. Kyllä ne ovat aika vakavia esimerkkejä siitä mitä voimakas vastakkainasettelu ja polarisaatio voi yhteiskunnassa aiheuttaa," Merja vastaa.

"Tervetuloa myös Laura Arikka. Sinä toimit Erätauko-säätiön toimitusjohtajana, joka on monelle varmasti vielä vieras organisaatio. Kertoisitko, keitä olette ja mitä teette?" Eeva kysyy.

"Kiitos vaan kutsusta, kiva olla täällä. Erätaukosäätiön tehtävänä on kutsua erilaisia ihmisiä mukaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja sitä kautta tukea demokratiaa ja luottamusta sekä ihmisten välillä että yhteiskunnassa, ja sitä kautta tukea myös yhteiskunnallista resilienssiä eli selviytymiskykyä. Meidän tehtävänä on erilaisten yhteistyökumppaneiden, kuten vaikka YLE:n, kanssa mahdollistaa rakentavan keskustelun paikkoja, joissa erilaiset ihmiset voivat keskustella erilaisista aiheista," Laura vastaa.

"Millaisina toimijoina näette itsenne polarisaation torjunnassa?" Eeva kysyy.

"Meillä se ehkä näkyy kahdella tavalla. Kärjekäs keskustelukulttuuri aiheuttaa tällä hetkellä myös sitä, että ihmiset hiljenevät eivätkä halua osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Koordinoimme YLE:n kanssa Hyvin sanottu - kunnioittavammin keskusteleva Suomi -hanketta, joka on viisivuotinen, ja siinä YLE toteutti viime syksynä kansalaiskyselyn, jossa 24% ihmisistä kertoi, että ei halua osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, koska pelkää muiden reaktioita. Tämä on ehkä oire tällaisesta yhteiskunnallisesta polarisaatiosta ja kärjekkästä keskustelusta. Pyrimme tarjoamaan rakentavan keskustelun paikkoja, mutta toisaalta haluamme kuunnella erityisesti heitä, jotka eivät yleensä tule kuulluksi. Se ei riipu siitä mikä sosioekonominen tausta sinulla on tai millainen elämäntodellisuus sinulla on tai mitä sukupolvea tai sukupuolta edustat, vaan monenlaisia ihmisiä, jotka jäävät tai jätetään keskustelujen ulkopuolelle. Heidän mukaan kutsuminen on meille tärkeää," Laura kertoo.

"Tietyllä tavalla tässä on looginen sihti myös YLE:lle. Meidän slogan on, että "Yle on kaikille yhteinen ja jokaiselle oma. Siitä seuraa vastuuta, että mediana me oikeasti tavoitamme kaikki suomalaiset ja olemme kaikille merkityksellinen tiedonvälittäjä. Meidän tehtäviin kuuluu myös oppimisen asioita ja virikkeellinen viihtyminen ja tällaisia asioita. Mutta sitten myös niin, että me myös itse kuuntelemme ja tuomme sisältöihimme kaikkien suomalaisten elämänmenoa ja huolenaiheita, että emme pelkästään tee draamaa helsinkiläisistä ihmisistä tai kerrota Etelä-Suomen asioista. Meillä on ympäri Suomea isot mahdollisuudet ja aluetoimitukset, mutta osaammeko aina tarpeeksi hyvin käyttää ja kuunnella sitä ja tuoda sitä monenlaista todellisuutta esiin ja sitä kautta juurikin tätä syrjäytyneisyyden tunnetta lievittää ja estää? Siksi meille oli myös tärkeä lähteä mukaan tähän Hyvin Sanottu -juttuun ja yhdessä olemme sitä nyt rakentaneet. Se on ollut ehkä positiivisimpia yllätyksiä minulle pitkään aikaan, että hyvin pian sen jälkeen, kun tämä oli lanseerattu viime syksynä, niin meillä on nyt 150 yhteistyökumppania: yrityksiä, kansalaisjärjestöjä, erilaisia yhteisöjä, ministeriöitä. Tajusimme, että keskustelukulttuurin vajoaminen huutoon ja ikävään vihapuheeseen on vaivannut monia. Se on tosi mahtavaa, että ihmiset haluavat olla mukana tässä," Merja toteaa.

"Minä kuulen teidän molempien vastauksissa sen, että miten ihmiset kuullaan ja miten ihmiset tulevat kuulluksi ja osallisiksi yhteiskunnassa on se juju. Polarisaatiosta ajatellaan, että se on ryhmien välistä vastakkainasettelua, mutta te ette oikeastaan puhuneet siitä, että tehdään noille ryhmille tai ääripäille jotain, vaan se lähtee siitä, että kaikki kokevat olevansa mukana ja että heillä on paikka, jolloin sitä kautta ei syntyisi vastakkainasetteluja," Ari pohtii.

"Juuri oikein tulkittu, olen täysin samaa mieltä. Juurikin se, että me kuullaan ja ihminen kokee tulevansa kuulluksi, se mukaan ottaminen, on hirveän tärkeää. Sen kautta voimme ymmärtää toisiamme paremmin ja meidän uudessa missiossa tavoitteena on vahvistaa suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria ja lisätä ymmärrystä toisistamme ja maailmasta. Juuri kuuntelemalla ja osallistamalla siihen vuoropuheluun se on mahdollista," Merja vastaa.

"Täällä Tuovicastissa me tarkastellaan asioita laajasti mutta kuitenkin usein korostuneesti turvallisuuslinssien läpi. Miten te näette, millaisia vaikutuksia polarisaatiolla on turvallisuuteen?" Eeva kysyy.

"Kyllä mä ajattelen niin, että polarisaatio on paljon tunnetta. Se on hämähäinen ja siitä ei saa samalla tavalla kiinni kuin konfliktin osapuolista. Se, että sitä koetaan olevan ja sitä voi olla eri teemoissa, tai miten minä suhteudun tähän yhteiskuntaan tai miten minua kuullaan voi vaikuttaa siihen luottamuksen kokemiseen. Luotanko muihin ihmisiin, julkishallintoon, mediaan, mihin tahansa? Ja luottamus on tärkeä osa myös sen turvallisuuden kannalta. Luottamus ja turvallisuuden tunne sisältyvät toinen toisiinsa. Se mitä Erätauko-säätiössä pyrimme vahvistamaan, on se luottamuksen kokemus. Eli vaikka olisimme asioista eri mieltä, niin pystyisimme rakentavasti niistä puhumaan ja sitä kautta parantamaan jokaisen sisäistä turvallisuuden tunnetta ja kokemusta, että minulla on paikka tässä yhteiskunnassa vielä," Laura sanoo.

"Sitten siinä on hirveän tärkeä asia se, että voidaan keskustella faktoihin nojaten. Se luottamus faktoihin on myös hirveän tärkeätä, koska meidän on kovin vaikea puhua, jos olemme eri mieltä siitä, mitä tapahtuu. Sekin liittyy turvallisuuteen, eli että käsitys ja tilannekuva on sama ja ymmärrys niistä haasteista ja uhista on sama. Jollekin jokin uhka on todellisempi kuin toinen, mutta jos ymmärrämme, mistä ne syntyvät ja tulevat niin sitä kautta pystytään myös sitten puhumaan. Ja myös mitä me näemme eri maissa ihan Euroopassakin, että kun tulee konfliktitilanne, jota halutaan ruokkia, niin totuus ja media on siellä ensimmäisenä, jota halutaan suitsia. Sananvapauden käsite laajasti ymmärrettynä on hirveän tärkeätä tässä, eikä pelkästään se sananvapaus, että minulla on oikeus sanoa ja tulla kuulluksi, vaan myös se oikeus tietoon. Se toinen sananvapauden ulottuvuus eli oikeus tietoon helposti unohtetaan, ja se on tietysti olennainen osa hyvin toimivaa demokratiaa ja yhteiskuntaa on nämä instituutioit, joista sananvapaus on yksi," Merja toteaa.

"Miriam toi viime jaksossa esiin, että olemme hyviä löytämään se konsensus, mutta että ehkä meidän tulisi vielä paremmin sietää erimielisyyttä. Mitä te olette mieltä? Kun myönteinenkin muutos edellyttää usein aika radikaaleja ajatuksia, niin saako Suomessa nykyään olla riittävästi eri mieltä?" Eeva kysyy.

"Kyllä minä luulen, että saa. Nyt on menossa näitä eri tutkimuksia siitä, että kuka saa sanoa ja mitä, niin nämä ovat aika ääripäitä. Kysehän on aina vähän siitä, että miten sanoo. Juuri kukaanhan ei kasvokkain sano niin kärjekkäästi sitä omaa mielipidettään kuin sosiaalisessa mediassa. Kyse on siitä, että meidän tulisi ulottaa tätä hyvää tapaa toimia myös sinne sosiaaliseen mediaan kuin keskenään kohdatessamme suuren osan aikaa toimimme. Kyllähän me kasvokkain sanotaan kiitos ja päivää ja ollaan ihmisiksi. Tämän saman pitäisi ulottua myös sosiaalisen median syövereihin, että se ei aiheuttaisi ihmisissä tunnetta että "en halua osallistua koska en pysty sanomaan mun mielipidettä. Journalismissa se on sillä tavalla ongelma, että tiedän että on paljon tutkijoita ja ammatti-ihmisiä, jotka alkavat aristella kertoa omasta työstään ja näkökulmastaan asioita, koska he pelkäävät saavansa negatiivista palautetta. Se on sananvapaudelle ja tälle yhteiskunnalle hankalaa, jos pelko sulkee niitä suita," Merja sanoo.

"Minä ajattelen, että saa olla eri mieltä aika vapaasti ja sitä ollaan mielellään, ja se on yksi syy tähän polarisaation kokemukseen. Se että kerrot voimakkaasti mitä mieltä olet, tuo sinulle tällä hetkellä myös hyötyä. Puhumme usein sosiaalisen median algoritmeista, mutta me ihmisethän niitä algoritmeja käytämme. Sitä kautta saat näkyvyyttä, seuraajia, reaktioita, ja siinä käy helposti niin, että hiljeneviä ihmisiä eivät ole pelkästään tavalliset ihmiset, vaan myös tutkijat, journalistit, asiantuntijat, joilla olisi paljon tietoa jostain asiasta tai kyky kirjoittaa erilaisista ilmiöistä ja näkökulmista rakentavalla tavalla, mutta he eivät halua sitä tehdä koska tulee paljon polarisoituneita mielipiteitä, joissa halutaan vahvasti tunnustaa millä puolella ollaan ja niin edelleen. Erätauosakin on hyvä aina välillä sanoa, että me voimme olla keskustelun aikana ja sen jälkeen eri mieltä. Tosin Erätauosassa ei niinkään puhuta mielipiteistä vaan omista kokemuksista. Siitä miten eri asiat ja ilmiöt näkyvät meidän elämässä ja miten ne vaikuttavat meidän arkeen, millaisia kokemuksia meillä on tietyistä tilanteista. Sen minäpuheen kautta pyritään vahvistamaan sitä kokemusta kuulluksi tulemisesta, joka sitten vaikuttaa siihen, että kuullaan vähän erilaisia kokemuksia kuin vaan niitä mielipiteitä, puolesta tai vastaan," Laura pohtii.

"Minusta on myös eri asia, onko mykkä konsensus vai elävä konsensus yhteiskunnassa. Mykkä konsensus on varmasti huono asia. Mutta tällainen elävään konsensukseen ja kompromissiin pyrkivä juttu, koska me kaikki tiedetään, että selkävoittoja on harvoin tarjolla. Sä joudut joka tapauksessa joistain asioista sopimaan ihmisten kanssa, niin miten sitä keskustelua osataan käydä. Totta kai jollekin jokin asia on aivan super tärkeä, mutta jostain voi kuitenkin neuvotella ja sitten löytyy se kultainen keskitie. Mutta yhteiskunnassa, jossa paljon tapahtuu, niin jotkut ajattelevat, että se on liian hidasta, kun haluaisi mennä heti tuonne ja tehdä nopeasti asioita. Mutta kun se loppuporukka ei välttämättä seuraa ja pysy matkassa mukana, niin pitäisi ehkä

saada kaikki siihen keskeemmälle ja mennään kuitenkin samaa maalia kohti, ehkä pikkuisen hitaammin. Mutta tämä on juuri se ongelma, jota varmasti viisaammat yrittävät ratkoa. Koska on paljon isoja asioita, jotka jakavat ihmisten mieltä, oli se sitten nämä ilmastoon liittyvät asiat, jossa on pelkoja moneen suuntaan. Niin tällaisissa isoissa kysymyksissä pitäisi pystyä hyvään elävään konsensuskseen, ei mykkään," pohtii Merja.

"Tämä oli vähän niin kuin sulosäveliä korvilleni. Meillä ainakin täällä turvallisuussektorilla on käynnissä murros, eli kun mietimme turvallisuutta ja polarisaatiota niin aikaisempi ajattelu on ollut sellaista "jäävuorenhuippu-tyyppistä". Ne tilanteet, missä polarisaatio kärjistyy väkivallanteeksi, niin ne ovat ehkä perinteisesti kiinnostaneet, mutta tuo kun puhuitte sananvapaudesta ja Laura puhui pelosta osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, niin se turvallisuuden tunteen ja pelon ulottuvuus on meillä se murros. Alamme ymmärtää, että se turvallisuuden tunne on itse asiassa yhtä tärkeää kuin ne konkreettiset turvallisuusuhat. Se, käytätkö oikeuksia ja vapauksia, kuten sananvapautta. Riippumatta siitä, kohdistuuko minuun siitä fyysistä uhkaa, niin se, että pelkään sitä uhkaa tai se on olemassa minulle ja estää minua käyttämästä oikeuksia on yhtä vaikuttava. Jos se on minun mielessä, niin se vaikuttaa mun tekemiseen ja olemiseen. Ja tämä on ainakin minulle avannut silmiä, että tämän takia polarisaatio on turvallisuuskysymys. Sitä voi katsoa muidenkin linssien kautta, mutta miksi kunnallisten toimijoiden tai järjestöjen tai vaikka turvallisuusviranomaisten pitäisi olla sen kanssa tekemisissä, niin meidän oikeuksiin ja vapauksiin liittyvä ajattelu voi avata sitä. Sen kuvasitte tuossa hienosti," Ari sanoo.

"Tuo oli hyvä yhteenveto. Turvallisuusteemasta sanoisin vielä, että korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Kari Kuusiniemi otti esille puheenvuorossaan, että pitäisikö meidän miettiä, ovatko meidän instituutiot tietyllä tavalla riittävän suojassa erilaisten tilanteiden varalta, esimerkiksi tuomioistuinten riippuvuus tai media. Olemme ottaneet joitain asioita yhteiskunnassa itsestään selvästi, niin sitten pandemian myötä nouseekin uusia asioita ja vanhatkin alkavat näyttäytyä, niin nyt me mietimme, mitä tähän laajaan huoltovarmuuteen yhteiskunnassa kuuluu kuin esimerkiksi pandemiat? Vuosikymmeniä eteenpäin - miten me voisimme vahvistaa instituutioitamme, jotka ovat tavallaan olleet ajureita ja myös peräsimiä, jotka ovat pitäneet yhteiskunnan kehityksen oikealla uomalla, kaikki mukaan ottaen. Tämä oli hyvä avaus Kuusiniemeltä," Merja toteaa.

"Tähän liittyy myös se, että meillä pyritään vahvistamaan luottamusta myös instituutioita kohtaan. Nyt tuli uusi OECD:n luottamusraportti keväällä 2021 Suomen osalta, jonka mukaan Suomessa luottamuksen taso, vaikka julkishallintoa kohtaan on Suomessa verrattain vahvaa, niin täälläkin on tapahtunut laskua luottamuksessa. Se liittyy myös alueellisuuteen ja ihmisten sosioekonomiseen taustaan ja siihen elämäntilanteeseen, jotka kokevat enemmän tai vähemmän luottamusta. Siinä myös se turvallisuuden tunteen tukeminen, että miten pidetään kaikki mukana, keitä kutsutaan mukaan keskusteluihin. Yhtenä OECD:n suositukseksi julkishallinnon toimijoille ja instituutioille oli, että pitäisi järjestää tällaisia kansallisia dialogeja enemmän, sellaisia kuulemisia ja keskustelutilaisuuksia, joihin kutsutaan muitakin kuin vain niitä sidosryhmiä tai ne perinteiset tyypit, joiden totta kai kuuluukin olla mukana. Mutta sen lisäksi pitäisi kuulla myös laajemminkin. Kansallisen turvallisuuden näkökulmasta mietin, että ei kannata ikinä tuodittautua siihen, että asiat ovat hyvin. Jos miettii demokratioiden kriisejä viime aikoina niin ne eivät ole tulleet vallankaappauksen tai vallankumouksen kautta vaan nimenomaan aivan lakisäätteisten toimien kautta ja sen systeemin kautta. Se on tapahtunut demokraattisen yhteiskunnan pelisäännöillä. Se on sellainen riski ja mahdollinen lopputulema, jota olisi kaikin keinoin syytä välttää," Laura toteaa.

"Polarisaatiosta puhutaan nykyään paljon, se on jotenkin läsnä. Emme aiemmin puhuneet yltäsoisesti siitä niin paljon. Mikä on muuttunut? Selittyykö se pelkästään teknologisella muutoksella vai onko meidän yhteiskuntamme jotenkin muuten muuttunut? Onko polarisaatiota enemmän kuin ennen vai onko se illuusio, että se on lisääntynyt vai onko se lisääntynyt?" Ari kysyy.

Se mitä me saadaan palautetta, kun koulutamme uusia Erätauko-ohjaajia, niin lukuisat ihmiset kertovat tällä hetkellä, että ei ole aikaa keskustella. Tämä voi liittyä pikkulapsiarkeen tai siihen haastavaan elämäntilanteeseen, kiireiseen työarkeen tai mihin vaan, mutta me kuulemme tällä hetkellä kroonista kuulemattomuuden kokemusta. Se on asia, josta mielellään haluaisin itse oppia lisää. Onko se muuttunut huonommaksi, vai onko aikaisemminkin ollut? Onko esimerkiksi sotien jälkeen ollut aikaa keskustella?" Laura pohtii.

"Minusta se oli sitä mykän konsensuksen aikaa," Merja toteaa väliin.

"Varmaan olemme saaneet enemmän aikaan, ja silti ihmiset kertovat, että heillä ei ole aikaa keskustella ystävien tai perheen tai työyhteisön kanssa. Vaihdetaan ehkä kuulumisia ja tärkeät asiat, jotka täytyy käydä läpi, mutta oikeasti että istuttaisiin alas ja keskityttäisiin toisiimme, niin sille ei ole aikaa," Laura sanoo.

"Mutta nyt jos seuraisimme vähän kuten ruokapäiväkirjassa, että mihin käytän aikaa, niin veikkaan että aika paljon median kulutus laajasti ottaen, suoratoistopalvelut ja kaikki muu, ovat lisääntyneet hirveästi. Nyt näkyy yksi aihepiiri, että sosiaalisen median riippuvuutta moni haluaa hillitä. Aina pitää olla puhelin ja aina pitää olla jossakin muualla kuin missä juurikin olet. Se voi olla yksi trendi, joka tässä voi nousta, että haluan olla enemmän tässä tosielämässä ja ihmisten kanssa ja läsnä. Mutta on Suomi muuttunut. Meillä on sanontakin että "Suomi vaikenee kahdella kielellä". "Talkative like a Finn" oli kansainvälinen vitsikin. Että kyllä meillä tämä puhumattomuus on korvautunut vyöryllä asioita ja nämä pitäisi saada mätsäämään paremmin toisiinsa. Välillä on kiva, että kaikesta ei edes tarvitse olla mielipidettä," Merja pohtii.

"Otammeko Bambin askelia siinä, että nyt kun meille on syntynyt sellainen alusta ja mahdollisuudet, ja nyt kun opetlemme siitä mykästä konsensuksesta jonnekin muualle, niin se on haparoivaa?" Ari kysyy.

"Niin, jos ajattelen vaikka kouluja niin kyllähän nuorilla on ihan eri tavalla valmiuksia keskustella kouluissa kuin vaikka 50-60-luvun sukupolvilla, kyllähän se oli lähinnä sitä että vastattiin kysyttäessä, eli ihan eri tyyppistä. Eihän meille opetettu esimerkiksi väittelytaitoja verrattuna vaikkapa amerikkalaiseen tai brittiyhteiskuntaan. Nythän tämä, luulisin, on koulussa vähän toisella tasolla," Merja toteaa.

"Kyllä. Ja Hyvin sanottu -kyselyssä näkyy myös jännästi tämä ristiriita, että 80% suomalaisista sanoo, että nauttii syvällisistä keskusteluista ja mielellään haluaa kuulla eri tavoin ajattelevien ihmisten ajatuksia. Minäkin olen oppinut, että olemme jäyhiä ja hiljaisia, mutta näyttää siltä, että niin ei ole, mutta kaivataan sitä väylää. Noin 60% sanoi, että kaipaa myös enemmän sellaisia rauhallisen keskustelun paikkoja. Ja se on yksi teko mitä Hyvin sanotussakin ajatellaan olevan, että kerta kaikkiaan järjestetään niitä rauhallisen keskustelun paikkoja. Välillä tuntuu, että se vaatii ihan sitä itsestä lähtöä, että sinä itse henkilökohtaisesti, miten tartut siihen lähipiiriin keskusteluilmapiiriin ja mahdollistaa itse sitä, että voi kuunnella ja tulla kuulluksi. Ja sitten erilaiset organisaatiot ja instituutiot ja heidän vastuunsa siinä, miten tuetaan yhteiskunnallista keskustelua. Se on teko kerrallaan, kuten se elefanttikin syödään. On helppo puhua tästä ilmiöstä ja olla huolissaan, mutta arvostan Merjaa ja Yleä tosi paljon, että he lähtivät tekojen tielle. Siihen kannustamme myös näitä toista sataa yhteistyökumppaniakin. Itsestä on helpoin aloittaa, ja tekojen avulla tähänkin pystyy tarttumaan. Ettei tästä tulisi liian vaikeaa. Meillä on ne työkalut ja se halu niissä ihmisissä itsessään," Laura miettii.

"Ja sinne Hyvin sanotun -hankkeen sivuille voidaan kerätä nämä kaikki, mitä missäkin tapahtuu. Siitä myös tulee sellaista hyvän kierrettä ja esimerkkejä. Tämä ehkä sillä tavalla kannustaa kaikkia," Merja sanoo.

"Laura, mainitsit aikaisemmin että 24% eivät halua osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, koska he pelkäävät. On paljon toimijoita, jotka ovat huolissaan vastakkainasettelusta, kärjistyneestä keskustelusta ja vihamielisestä ilmapiiristä, mutta eivät halua valita puolia. Voiko polarisaatiota ehkäistä valitsematta puolia?" Eeva kysyy.

"Hyvä kysymys. Asiat voivat olla niin ja vähän näinkin. Ehkä tavallaan, että nähtäisiin ja ymmärrettäisiin se, että sulla on tässä pointtia ja ottaa tästä kiinni ja yrittää muodostaa elävää konsensusta. Kaikesta sitä ehkä ei välttämättä pysty luomaan. Jos palataan tähän rokotehommaan, niin kyllä näin sanottuna minusta tuntuu hyvin ihmeelliseltä, että tietyt ihmiset haluavat haastaa sitä ja käyttää aivan väärää tietoa ja levittää katastrofaalisia juttuja. Minun on vaikea ymmärtää mikä se motivaatio siellä on. Jokainen voi pohtia asioita ja kyseenalaistaa, mutta niin voimakkaasti lähtee väärän tiedon tielle. Mutta tuo peruskysymys, niin on hyvin vähän asioita, jotka ovat mustavalkoisia, ja ehkä pitäisi ymmärtää, että niitä sävyjä on enemmän, ja silloin se polarisaatiokin lievenee, kun maailmaan mahtuu erilaista elämää. Taisi olla presidentti Kekkonen, joka sanoi, että "arvaa oma tilasi ja anna arvo toisellekin". Siinä on kyllä minun mielestäni vinhaa perää," Merja toteaa.

"Me tarvitaan varmaan tietty määrä polarisaatiota. On myös polarisaatiota, joka on hyvää. Taannoisessa nuorisobarometrissä on huomattu, että se saattaa myös vahvistaa sitä, että haluat osallistua yhteiskuntaan. Rokoteasia on hyvä esimerkki. Tällaiset jyrkät mielipiteet, joita kerrotaan, voivat auttaa meitä myös hahmottamaan miksi ajattelen tästä näin. Voi auttaa pohtimaan millainen ihmiskuva mulla on, millainen maailmankuva mulla on, ajattelenko samalla tavalla kuin tämä ihminen, joka kertoo tästä hyvin mustavalkoisesti. Kuten Merja, ajattelen että tässä ajassa polarisaatioon liittyy ainakin Suomen kontekstissa näitä puolesta ja vastaan -juttuja, mutta sen lisäksi myös tällainen porukka, joita hieman halventavasti tai myötämielisesti sanotaan tolkun ihmisiksi. Siitäkin porukasta on tehty polarisaatiolle ominaisesti naiivi porukka, ikään kuin he olisivat kaikesta jotenkin välinpitämättömiä. Se liittyy tähän polarisaatiotematiikkaan, eli jos et kerro mitä mieltä olet, niin olet se tolkun ihminen ja vähän sellainen nössö, joka aiheuttaa tätä polarisaatiota. Vaikka teorioiden mukaan nimenomaan se, että kerrot kärjekkäitä mielipiteitä ja olet siinä vastakkain asettelevassa dialogissa, niin se itseasiassa vahvistaa sitä polarisaatiota. On tilanteita, joissa on hyvä pohtia, miten tämä asia itse asiassa on. Siihen myös demokraattinen yhteiskunta perustuu, että meillä on instituutioita, joilla on kyky, asiantuntemus ja mahdollisuus ja se tieto pohtia, miten tämän asian kanssa pitäisi toimia ja mitä tästä pitäisi ajatella. Jokaisella ihmisellä on asioita, joista ollaan mustavalkoisia. Ja sitten meillä on asioita, joista en tiedä tarpeeksi tai en ole varma mitä mieltä tästä olen, tai että olen kiinnostunut kuulemaan lisää, että voin tehdä päätökseni. Ikään kuin olisimme vain mustavalkoisia tai vaan niitä tolkun ihmisiä. Eihän se ole totta. Sekin on vaarallista, että me luomme ihmiskuvautopian, jossa olemme vain niitä hyviksiä tai vaan siellä pahan puolella. Eihän me ihmiset olla sellaisia, vaan me olemme hyviä ja pahoja kaikki, onnistutaan ja epäonnistutaan kaikki ja ollaan joistain asioista montaa mieltä ja toisista ei," Laura sanoo.

"Tässä on tämä median rooli, että media on foorumi, jossa eri asiat kohtaavat, otetaan pöytään ja asialliseen keskusteluun. Tiedämme, että A-studiota tulee joka päivä monta tuntia ja siellä on erilaisia aiheita maan ja taivaan väliltä ja sinne kutsutaan erilaisia näkökulmia edustavia ihmisiä. Ei siellä ole tarkoitus rakentaa, että tämä asia on nyt sitten näin ja piste ja hyvää yötä, vaan nimenomaan siellä ne argumentit pääsevät esiin, ja ihmiset jatkavat niitä keskusteluja muualla ja ajan kuluessa se voima näyttäytyy ajan kuluessa. Se on minusta tärkeää tässä, että meillä on avoin mahdollisuus näihin, eikä todellakaan puristeta jotain pakkonäkökulmaa. Ja minun mielestä myöskin rokotekriittisten äänenpainoja on yhteiskunnassa kuultu ja siihen on ihan oikeus eikä siinä mitään. Mutta sitten kun ne faktat ovat pöydällä, niin sitten voidaan keskustella samasta asiasta, vaikka eri tulokulmista," Merja toteaa.

Se mitä olette tässä kuvanneet, niin meillä on tällainen mykän konsensuksen, insinööritieteen ja juridiikan luvattu maa. Olen joskus kuullut, että Suomi on maailman saksalaisin maa, jos tällaisia stereotyyppioita

käytetään. Se on mielenkiintoista, että miten me muutumme ja muovaudumme meidän omissa arkisissa yhteisöissä ja yhtäkkiä nähdään, että dialogi onkin nyt yhtä tärkeää kuin tämä minun virallinen prosessini mitä teen, tämä auton rakentaminen tai lupapäätöksen tekeminen tai joku muu, kuka vaan. Se on ehkä sellainen uusi alue, joka ehkä perinteisessä suomalaisessa ajattelussa on vaikeammin hahmotettavissa. Siitä aasinsiltana, miten te näette, mitä meidän nyt pitäisi tehdä, että tämä iso kuva saataisiin hyvälle tolalle? Tai saataisiin jatkumaan hyvällä tolalla? Jos teillä olisi taikasauva, niin mitä tekisitte?

Koska meillä on se hyvin sanotun taikasauva niin haluamme sitä levittää ja heilutella erilaisissa ympäristöissä, että ihmiset jotenkin havahtuvat siitä. Luulen, että enemmän on kyse siitä, että eivät suomalaiset ole muuttuneet ajan kulussa ihan toisenlaisiksi yks kaks vaan tässä on asioita tapahtunut ja on ajautettu johonkin juttuun, joka on synnyttänyt pelkoefektejä osallistumisesta ja muusta. Nyt kun tähän asiaan havahdutaan ja sanan voimalla herätellään ihmisiä, niin se on yksi malli tässä. Sitten on tietenkin muita asioita, joilla voidaan edesauttaa tätä, esimerkiksi nyt oikeusministeriössä on valmisteilla lainsäädäntöä liittyen vihapuheeseen ja muuhun, että se on yleisen syytteen alaista. Mutta kyllä se minun mielestä enemmän lähtee meidän omasta havahtumisesta ja asian ymmärryksestä ja toisen ihmisen ymmärtämisestä siinä tilanteessa paremmin," Merja sanoo.

"Minä mietin, että sata vuotta sitten me olemme olleet sisällissodassa ja sen jälkeen on tullut lisää sotia ja suomettumisen aikaa ja sitä mykkää konsensusta. Mun molemmat isoisät ovat olleet rintamalla ja isoäidit ovat pitäneet huolta kotitilasta tai muuten olleet aktiivisia siinä ympäristössä sotien aikana. Tiedän, kummalla puolella mun suku on ollut sisällissodassa, ja mietin, että ehkä se mykkä konsensus on ollut myös selviytymiskeino, jolla me päästään siitä kaikesta eteenpäin. Ja varmasti silloin puhuminenkin olisi auttanut ja varmaan osa on toivottavasti löytänyt keille silloin puhua ja purkaa, ja osa ei ole löytänyt, ja nekin vaikutukset näkyvät vielä meidän yhteiskunnassa monin surullisin tavoin. Yksi hyvä asia siinä mykkässä konsensuksessa on, että vaikka minä tiedän, mitä mun isovanhemmat tai isoisovanhemmat ovat tehneet tai mihin ne on kuuluneet, niin mä en tiedä, missä mun naapurin porukat ovat olleet. Se tarina ei ole jatkunut. Se oman kokemuksen kertominen on jatkunut, mikä on meidän tarina, mutta siihen tarinaan ei sisälly se, ketkä ovat olleet meidän vihollisia. Se on ollut minulle iso oivallus, että siinä vaikenemisen kulttuurissa on myös hyvää. Vaikka me kannamme niitä traumoja ja kipuja ja sotia, niin me emme välttämättä kannu sitä viholliskuvaa tai missä meidän naapurit ovat olleet erilaisia tai eri tavalla ajattelevia. Sen Hyvin sanottu -hankkeen yksi tärkein taikakeino ja oikeasti konkretia on se itsestä aloittaminen. Mä ajattelen, miten iso vaikutus sillä kyselyllä on ollut, että me pystytään kertomaan, että suomalaiset itseasiassa ajattelevat näin ja siitä on tulossa syksyllä uusi versio. Se saa ihmiset toimimaan ja aktivoitumaan, että tämä ei ole pelkkä akateeminen Helsinki-kupla, vaan todellisuutta suomalaisille. Ja jos sen kyselytutkimuksen pystyy tehdä myös omassa organisaatiossa ja tutkimaan sitä keskustelukulttuuria ja katsoa niitä vastauksia ja myös sen pohjalta lähteä tekemään tekoja siinä omassa organisaatiossa, niin se on jo aika iso teko. On se iso tai pieni organisaatio tai instituutio. Parasta on, että on tekoja ja oman vastuun näkemistä. Minä Laura, joka nousen aamulla ja mietin, millainen keskustelija olen, tai mitä se työyhteisö tai harrastusporukka tai vapaaehtoisporukka voi tehdä, sen havahduttaminen. Me helposti syyllistetään muita, mutta mikä mun oma vastuu on, niin siitä on helpoin lähteä liikkeelle ja se on minun nähdäkseni kaikkein vaikuttavinta," Laura sanoo.

"Kiitos tuosta Laura, se oli todella kirkas ajatus. Tämä vaikenemisen kulttuuri oli varmasti silloin sisällissodassa, kun oli punaiset ja valkoiset ja suurin osa suomalaisista ei ollut mitään eikä ollut valinnut puoltansa, niin sekin on myös hyvä muistaa. Mutta siitä joka tapauksessa hyvin nopeasti tultiin siihen, että kaikki kokivat tämän yhteisen maan puolustamisen arvoiseksi sotavuosina 1939 ja 1944. Tavallaan se vaikeneminen saattoi kuitenkin auttaa sitä eteenpäin menoa ja me olemme pystyneet tämän painamaan taaksemme. Vaikka nyt siitä oli sata vuotta ja ne teemat nousivat esiin, niin sekin oli aika kunnioitavassa

sävyssä ja ymmärryksen kautta. Tuo on aika hieno asia kyllä miten siitä on päästy yli. Kiitos, mä sain tästä kyllä evästä viikonloppuun," Merja sanoo.

"Kiitos tosi paljon Laura ja Merja, että pääsitte Tuovicastiin vieraaksi ja mielellään otamme teidät tänne toisenkin kerran," Eeva sanoo.

"Kiitos munkin puolesta, tämä oli todella inspiroiva keskustelu ja ja uskon, että kuuntelijat varmasti pitävät tätä mielenkiintoisena. Minulla on vielä yksi konkreettinen kysymys, miten Hyvin sanottu -hankkeeseen pääsee mukaan?" Ari kysyy.

"Ohjeet löytyvät sieltä Hyvin sanottu -sivulta Ylen sivujen kautta, ja tähän todellakin pääsee mukaan. Ilmoittautuu ja tulee mukaan ja meillä on erilaisia webinaareja ja koulutusta, joihin pääsee mukaan ja ilman muuta on tervetullut," Merja sanoo.

"Juuri näin ja ainoa edellytys on oikeastaan se, että on valmis käärimään hihat ja pohtimaan, mikä se oma teko on. Tässä kaikilla mukana olevilla on oma vastuunsa ja jokaisen omista teoista on hyvä lähteä liikkeelle. Ja sitten me sparraamme toisiamme ja järjestämme erilaista koulutusta ja tapahtumia tueksi. Lämpimästi tervetuloa mukaan, isommat ja pienemmät organisaatiot," Laura sanoo.